

Runko RYL 2010

Rakennustöiden yleiset laatuvaatimukset
Talonrakennuksen runkotyöt

RT 14-11016
Rakennustietosäätiö RTS
Rakennustieto Oy

RunkoRYL 2010 Rakennustöiden yleiset laatuvaatimukset. Talonrakennuksen runkotyöt

Rakennustöiden yleiset laatuvaatimukset, RYL, on rakennusalalla yleisesti hyväksytyn hyvän rakennustavan kuvaus. RunkoRYL on laadittu Rakennustietosäätiö RTS:ssä talonrakennusalan asiantuntijoiden, järjestöjen ja yritysten kanssa. Tämä käsikirja korvaa aikaisemman RunkoRYL 2000:n. RunkoRYL 2010 ilmestyy myös sähköisenä RT Net -palvelussa ja RT-kortisto CD:llä.

RunkoRYLin sisältö on jäsennetty Talo 2000 -nimikkeistön mukaan. Alkuosan rakennusosaluvut noudattavat hankenimikkeistöä ja toimivat tukena, ohjeena ja muistilistana suunnittelussa sekä sisällysluettelona rakennusselostuksen laadinnassa. Loppuosan työosaluvut noudattavat tuotantomikkeistöä, ja niissä kuvataan rakennustuotteille ja työn suorituksella asetettavat tekniset vaatimukset.

RunkoRYL 2010 sisältää kolmekymmentäseitsemän rakennusosalukua ja kolmekymmentäkolme työosalukua. Kirjan lopussa on termihakemisto ja viitekirjallisuuden luettelo.

RunkoRYL 2010 Allmänna kvalitetskrav på byggnadsarbeten. Stomarbeten vid husbyggnad

De allmänna kvalitetskraven för byggnadsarbeten, RYL, är en beskrivning av en allmänt accepterade byggpraxis inom byggbranschen. RunkoRYL har utarbetats inom Bygginformationsstiftelsen RTS i samarbete med sakkunniga, organisationer och företag inom husbyggnadsbranschen. Den här handboken ersätter den tidigare RunkoRYL 2000. RunkoRYL 2010 utkommer också i elektronisk form i RT Net -tjänsten och som RT-kartotek på CD.

Innehållet i RunkoRYL är strukturerat enligt terminologin i Talo 2000. Kapitlen som handlar om byggnadsdelar följer projekterminologin och fungerar som stöd, anvisning och minneslista vid planeringen och som innehållsförteckning när byggnadsbeskrivningen görs upp. Kapitlen i den avslutande delen som handlar om arbetsmoment följer produktionsterminologin och där beskrivs de tekniska fordringarna som ställs på byggprodukter och på arbetets utförande.

RunkoRYL 2010 innehåller trettiosju kapitel som behandlar byggnadsdelar och trettiofyra som behandlar arbetsmoment. I slutet av boken finns ett termregister och en förteckning över referenslitteratur.

RunkoRYL 2010 Code of Building Practice. Building frame and external envelope

The RYL Code of Building Practice describes a generally accepted standard of good construction practice in the building industry. RunkoRYL 2010 (building frame and external envelope) has been prepared at the Building Information Institute in co-operation with building industry experts, professional associations, and companies. This guide replaces RunkoRYL 2000. RunkoRYL 2010 will also appear electronically on the RT Net Service and the RT Building Information File as a CD-ROM disk.

The contents of RunkoRYL have been organised according to the Talo 2000 classification. The beginning section's chapters follow the project naming classification and serve as a support, guide, and checklist for design as well as a table of contents for specification writing. The concluding work section chapters follow the product naming classification, and define the technical requirements for building products and the performance of labour.

RunkoRYL 2010 contains thirty-seven building component chapters and thirty-three work section chapters. An alphabetic glossary and list of reference literature can be found at the end of the book.

Muut sarjan julkaisut

MaaRYL 2010

SisäRYL 2010 (laadittavana)

Edelliset laitokset

MaaRYL 2000 1997

RunkoRYL 2000 1998

SisäRYL 2000 1998

Rakennustieto Oy

www.rakennustieto.fi

PL 1004 (Runeberginkatu 5)

00101 Helsinki

puh. 0207 476 400

© Rakennustieto Oy

Julkaisija: Rakennustietosäätiö RTS

Kustantaja: Rakennustieto Oy

Kirjapaino: Kolofon OÜ, Viro 2010

ISBN 978-951-682-970-1

ISBN 978-951-682-964-0 (TaloRYL 2010 -sarja)

Käyttäjälle

Rakennustöiden yleiset laatuvaatimukset, RYL, on rakennusalalla yleisesti hyväksytyn hyvän rakennustavan kuvaus. *RunkoRYL 2010* ilmestyy toisena *TaloRYL*-käsikirjasarjan uusimmasta laitoksesta ja sisältää talonrakennuksen runkotöiden hyvän rakennustavan. Aikaisemmin on ilmestynyt *MaaRYL 2010 Rakennustöiden yleiset laatuvaatimukset*, *Talonrakennuksen maatyöt* ja viimeisenä ilmestyy *SisäRYL 2010 Rakennustöiden yleiset laatuvaatimukset*, *Talonrakennuksen sisätyöt*. Nyt ilmestynyt *RunkoRYL 2010* korvaa aikaisemmin ilmestyneen *RunkoRYL 2000:n*.

*TaloRYL*in päivitystyö on aloitettu tilanteessa, jossa useat rakentamista koskevat säädökset ovat muutosvaiheessa. Päivitystyön aikaista säädöstilannetta esitellään johdannossa.

RunkoRYL 2010 noudattaa *Talo 2000 -nimikkeistön* luokitusta aikaisemman *Talo 90 -luokituksen* sijaan. Nimikkeistön mukainen vertailu esitetään kirjan lopussa.

Kirjan alkuosassa kuvataan rakennushanke rakennusosittain, mitä jakoa voidaan käyttää muistilistana työselitystä laadittaessa. Alueosista käsitellään alueen rakenteet ja talo-osista perustukset, alapohjat, runko, julkisivut, ulkotasot ja vesikatot sekä tilaosista tilaelementit. Kirjan loppuosassa kuvataan materiaalikohtaisesti eri työvaiheiden laatuvaatimuksia. Mukana ovat betoni-, kivi-, metalli-, puu- ja levy- sekä lasirakentaminen että eristäminen ja rappaus. Uusina asioina ovat omat lukunsa purkamiselle ja säilyttämiselle ja rappaukseen kuuluvalla eristerappaukselle. Kantavien rakenteiden laatuvaatimukset ovat pääsääntöisesti eurokoodien mukaisia.

*RunkoRYL*in periaatteita ja tulkintaan liittyviä seikkoja on kerrottu johdannossa, joka on syytä lukea taustatiedoksi sisältötekstiä varten.

RunkoRYL 2010:n valmistelussa on ollut mukana useita käsikirjoittajia, asiantuntijoita, järjestöjä ja toimikuntia. Yleinen hyväksyntä on saatu lausuntokierroksilla. Saatu palaute on käsitelty Rakennustietosäätiö RTS:n työryhmissä ja valvovassa toimikunnassa, jotka muiden työhön osallistuneiden joukossa on lueteltu julkaisun lopussa.

Kiitämme lämpimästi kaikkia uusimistyöhön osallistuneita.

Rakennustieto

Sisällysluettelo

Käyttäjälle	3	123 Runko	55
Sisällysluettelo	5	1231 Väestönsuojat	56
Johdanto	15	1231.1 Väestönsuojan tilat	59
Rakennusosat		1231.2 Suojaovet ja -luukut	59
115 Alueen rakenteet	25	1231.3 Suojaoven aukeamista suojaava rakenne	59
1151 Pihavarastot	26	1231.4 Hätäpoistumiskäytävät ja -aukot	60
1151.1 Pihavarastot	27	1232 Kantavat seinät	61
1152 Pihakatokset	28	1232.1 Kantavan väliseinän rakennekerrokset	62
1152.1 Katokset	28	1233 Pilarit	65
1152.2 Pergolat	28	1233.1 Kantava pilari	65
1153 Aidat ja tukimuurit	29	1233.2 Palosuojaus	67
1153.1 Betonirakenteiset aidat ja tukimuurit ..	30	1234 Palkit	68
1153.2 Muuratut aidat ja tukimuurit	30	1234.1 Kantava palkki	68
1153.3 Luonnonkivistä muuratut, ladotut ja laatoilla verhotut muurit	30	1234.2 Palosuojaus	70
1154 Alueen portaat, luiskat ja terassit	32	1235 Väliohjat	71
1154.1 Betonirakenteiset alueen portaat, luiskat ja terassit	33	1235.1 Väliohjan rakennekerrokset	72
1154.2 Metallirakenteiset alueen portaat, luiskat ja terassit	33	1236 Yläohjat	75
1154.3 Muuratut alueen portaat, luiskat ja terassit	34	1236.1 Yläohjan rakennekerrokset	76
1154.4 Luonnonkivirakenteiset alueen portaat, luiskat ja terassit	34	1237 Runkoportaat	79
1154.5 Puurakenteiset alueen portaat, luiskat ja terassit	34	1237.1 Portaan rakenneosat	80
1155 Alueen pysäköintirakenteet	35	1238 Erytyiset runkorakenteet	84
1156 Alueen erityiset rakenteet	36	1238.1 Kattokonehuone	85
1156.1 Valetut kanaalit, kaivot, altaat	36	124 Julkisivut	86
1156.2 Muut rakennuksen ulkopuoliset rakenteet	37	1241 Ulkoseinät	87
12 Talo-osat	38	1241.1 Ulkoseinän rakennekerrokset	88
121 Perustukset	38	1242 Ikkunat	93
1211 Anturat	39	1242.1 Puuikkunat ja puualumiini-ikkunat ..	96
1211.1 Betonianturat	39	1242.2 Metallikkunat	96
1211.2 Harkkoanturat	40	1242.3 Muoviikkunat	96
1212 Perusmuurit, peruspilarit ja peruspalkit	41	1243 Ulko-ovet	97
1212.1 Betoniset perusmuurit ja -pilarit	42	1243.1 Puu-ulko-ovet	100
1212.2 Harkkorakenteiset perusmuurit ja -pilarit	43	1243.2 Metalliuulko-ovet	100
1212.3 Luonnonkiviset perusmuurit	43	1243.3 Ikkunaovet	100
1213 Erytyiset perustukset	44	1243.4 Erytysulko-ovet	101
122 Alapohjat	45	1244 Julkisivuvvarusteet	102
1221 Alapohjalaatat	46	1244.1 Tikkaat	103
1221.1 Alapohjan rakennekerrokset	48	1244.2 Markiisit ja auringonsuojasäleiköt ..	103
1222 Alapohjakanaalit	51	1245 Erytyiset julkisivurakenteet	104
1222.1 Alapohjakanaalit	52	125 Ulkotasot	105
1222.2 Kuilut	52	1251 Parvekkeet	106
1222.3 Sisäpuoliset kanaalit ja tunnelit	52	1251.1 Parvekkeet	107
1222.4 Suojakaukalot, huolto-ym. erityiskuopat	52	1251.2 Kuormauslaiturit	107
1223 Erytyiset alapohjat	53	1252 Katokset	109
1223.1 Erytyisen alapohjan rakenteet	54	1252.1 Katokset	110
1223.2 Luiskat	54	1253 Erytyiset ulkotasot	111
1223.3 Kone- ja laitealustat	54	1253.1 Ulkotaso ja terassi, rakennekerrokset	113
1223.4 Uima- ja muut allasrakenteet	54	126 Vesikatot	115
1223.5 Muut alapohjan erityisrakenteet	54	1261 Vesikattorakenteet	116
		1261.1 Vesikattorakenteen rakennekerrokset	117
		1262 Räystäs rakenteet	119
		1262.1 Räystäs tasakatossa	120
		1262.2 Räystäs lapekatossa	120
		1263 Vesikatteet	121
		1263.1 Vesikatteen rakennekerrokset	122
		1264 Vesikattovarusteet	124

Sisällysluettelo

1264.1	Räystäskourut ja syöksytorvet	125	412.6	Raudoituksen kelpoisuuden osoittaminen	148
1264.2	Kattotikkaat, kaiteet, kulkusillat ja kiinnitysrakenteet	125	412.7	Raudoituksen korjaustyöt	148
1264.3	Lumiesteet	125	412.8	Raudoittamisen ympäristövaikutukset	148
1265	Lasikattorakenteet	126	413	Betonointi	149
1266	Kattoikkunat ja -luukut	127	413.1	Betoni	149
1266.1	Puurakenteiset kattoikkunat	129	413.2	Lisäaineet	149
1266.2	Metallirakenteiset kattoikkunat	129	413.3	Betonoinnin alusta	149
1266.3	Muoviset kattoikkunat ja -valokuvut	130	413.4	Paikalla betonointi	149
1267	Erytyiset vesikattorakenteet	131	413.4.1	Paikalla betonointi, yleistä	149
13	Tilaosat	132	413.4.2	Betonoinnin jälkityöt	150
135	Tilaelementit	132	413.4.3	Liittorakenteet	150
1351	Kylpyhuone-elementit	133	413.4.4	Betonin jälkihoito	150
1351.1	Kylpyhuone-elementit	134	413.4.5	Rakennuksen ulkopuoliset betonirakennusosat	150
Työnosat			413.4.6	Betonianturat ja -perusmuurit	150
1	Purkaminen ja säilyttäminen	137	413.4.7	Betoniväliseinät ja betonipilarit	151
11	Rakennusten ja rakennusosien purkaminen	137	413.4.8	Betoniulkoseinät	151
11.1	Purettavat ja säilytettävät rakenteet	137	413.4.9	Betonilaatat ja -palkit	151
11.2	Lisätarvikkeet	138	413.4.10	Betonilattiat	152
11.3	Ympäröivät rakenteet	138	413.4.11	Betoniportaat	152
11.4	Purkaminen	138	413.5	Valmis paikalla valettu betonirakenne	152
11.5	Valmis purku	139	413.5.1	Sallitut mittapoikkeamat	153
11.6	Purkutyön kelpoisuuden osoittaminen	139	413.6	Betonoinnin kelpoisuuden osoittaminen	153
11.7	Korjaustyöt	139	413.6.1	Tarkastukset	153
11.8	Purkutyön ympäristövaikutukset	139	413.7	Betonirakenteen korjaustyöt	153
11.8.1	Purkujätteiden lajittelu, käsittely ja kuljetus	139	413.8	Betonoinnin ympäristövaikutukset	154
11.8.2	Uudelleenkäyttö	140	42	Betonielementtirakentaminen	155
11.8.3	Hävittäminen	140	421	Betonielementtityö	155
12	Haitallisten aineiden purkaminen	141	421.1	Betonielementit	155
12.1	Suojaukset ja erityistoimenpiteet	141	421.1.1	Laadunvalvonta	155
12.2	Purkutyö	141	421.1.2	Betonipinnat	155
12.3	Lajittelu, pakkaus, merkitseminen ja varastointi	141	421.1.3	Muottipinta	155
12.4	Kuljetus	142	421.1.4	Laatoitetut ja tiilipintaiset elementit	155
13	Rakennusten siirtäminen	143	421.1.5	Raudoitus	156
13.1	Rakennusten siirtäminen	143	421.1.6	Reiät, varaukset ja betonoinnin yhteydessä asennettavat osat	156
13.2	Kuljetus	143	421.1.7	Elementtien kuljetus ja varastointi	156
13.3	Uudelleensijoitus	143	421.2	Lämmöneristeet	156
4	Betonirakentaminen	144	421.3	Betonielementtien asennusalusta	157
41	Betonirunkorakentaminen	145	421.4	Betonielementtien asentaminen	157
411	Muottityö	145	421.4.1	Elementtien asentaminen	157
411.1	Muotit ja telineet	145	421.4.2	Hitsiliitokset	157
411.2	Lisätarvikkeet	145	421.4.3	Elementtien paikkaaminen	157
411.2.1	Muottipintojen pintakäsittelyaineet	145	421.5	Valmis betonielementtiasennus	157
411.2.2	Lämmöneristyslevyt	145	421.5.1	Väliseinät ja pilarit betonielementeistä	158
411.2.3	Reiät, varaukset ja muotteihin tai raudoitukseen kiinnitettävät osat	145	421.5.2	Ulkoseinät betonielementeistä	158
411.2.4	Liikunta- ja työsaumat	145	421.5.3	Laatat ja palkit betonielementeistä	158
411.3	Muottien alusta	146	421.5.4	Betonielementtiportaat	158
411.4	Muottien ja telineiden asentaminen	146	421.5.5	Hormielementit	159
411.5	Muottien ja telineiden purkaminen	146	421.6	Betonielementtityön kelpoisuuden osoittaminen	159
411.6	Muottityön kelpoisuuden osoittaminen	146	421.6.1	Elementtien tarkastaminen työmaalla	159
411.7	Korjaustyöt	146	421.6.2	Peittyvien rakenteiden tarkastaminen	159
411.8	Muottien asentamisen ympäristövaikutukset	146	421.6.3	Luovutus	159
412	Raudoitus	147	421.7	Betonielementtirakenteen korjaustyöt	160
412.1	Raudoitteet	147	421.8	Betonielementtityön vaikutukset ympäristöön	160
412.2	Lisätarvikkeet	147	45	Betonirakentamisen jälkityöt	161
412.3	Raudoitteiden alusta, väliskeet	147	451	Piikkaus ja paikkaus	161
412.4	Raudoittaminen	147	451.1	Paikkauslaastit	161
412.5	Valmis raudoitus	148	451.2	Lisätarvikkeet	161
			451.3	Paikkausalusta	161
			451.4	Piikkaaminen ja paikkaaminen	161
			451.4.1	Piikkaustyöt	161

451.4.2	Paikkaustyöt	161	513.4.3.1	Perustusten muuraaminen	175
451.5	Valmis piikkaus ja paikkaus	161	513.4.3.2	Ulkoseinän muuraaminen	175
451.6	Piikkauksen ja paikkauksen kelpoisuuden osoittaminen	161	513.4.3.2.1	Eristeharkkorakenteet	175
451.7	Korjaustyöt	161	513.4.3.2.2	Ilmaraolliset kaksoiskuoriharkko- rakenteet	175
451.8	Piikkauksen ja paikkauksen vaikutukset ympäristöön	161	513.4.3.2.3	Eristerapatut harkkorakenteet	176
5	Kivirakentaminen	162	513.4.3.3	Väliseinän muuraaminen	176
51	Muuraaminen	162	513.4.4	Raudoittaminen ja kannakkeiden asennus	176
511	Tiilimuuraus runkorakenteissa	162	513.4.5	Saumaaminen	176
511.1	Tiilet	162	513.4.6	Puhdistaminen	176
511.1.1	Ominaisuudet	162	513.5	Harkkomuuri	176
511.1.2	Pakkaus	164	513.5.1	Valmiin muurauksen mittatarkkuusluokat	176
511.1.3	Kuljetus ja varastointi	164	513.5.2	Valmiin pinnan laatuluokitus	177
511.2	Lisätarvikkeet	164	513.6	Harkkomuurauksen kelpoisuuden osoittaminen	178
511.2.1	Muurauslaasti	164	513.6.1	Tarkastukset ja kokeet	178
511.2.1.1	Vesi	164	513.6.2	Luovutus	178
511.2.1.2	Lisäaine	164	513.7	Harkkomuurauksen korjaustyöt	178
511.2.2	Ohutsaumamuurauslaasti	164	513.7.1	Muuratun harkkorakenteen korjaaminen	178
511.2.3	Muuraussiteet	164	513.7.2	Aukkojen ja reikien tekeminen muurattuun harkkorakenteeseen	179
511.2.4	Raudoitteet ja kannakkeet	165	513.8	Harkkomuuraustyön vaikutukset ympäristöön	179
511.3	Muurausalusta	165	52	Kiviverhous ja -päällystys	180
511.4	Muuraaminen	165	521	Luonnonkivi runkorakenteissa	180
511.4.1	Laastin valmistaminen	165	521.1	Luonnonkivet	180
511.4.2	Suojaaminen	165	521.1.1	Yleiset vaatimukset	180
511.4.3	Muuraaminen	165	521.1.2	Luonnonkivituotteiden mittatarkkuus	180
511.4.3.1	Ulkoseinän muuraaminen	166	521.1.2.1	Julkisivun ja perusmuurin verhouslaatat	180
511.4.3.2	Väliseinän muuraaminen	166	521.1.2.2	Ohutlaatat	181
511.4.3.3	Aidan ja kaiteen muuraaminen	167	521.1.2.3	Lattia- ja porraslaatat	181
511.4.4	Raudoittaminen ja kannakkeiden asennus	167	521.1.2.4	Päällystekivet	181
511.4.5	Saumaaminen	167	521.1.3	Pakkaus	181
511.4.6	Saumojen viimeistelemine muurauksen yhteydessä	167	521.1.4	Kuljetus ja varastointi	181
511.4.7	Saumojen viimeistelemine muurauksen jälkeen	167	521.2	Kiinnitys- ja saumaustarvikkeet	182
511.4.8	Puhdistaminen	167	521.3	Alusta, ympäröivät rakenteet	182
511.5	Muuri	168	521.3.1	Ladotun muurin alusta	182
511.5.1	Valmiin muurauksen mittatarkkuusluokat	168	521.3.2	Julkisivu- ja perusmuuriverhouksen alusta	182
511.5.2	Valmiin pinnan laatuluokitus	169	521.3.3	Kiviverhouksen ja -päällysteen alusta	182
511.6	Tiilimuurauksen kelpoisuuden osoittaminen	170	521.4	Luonnonkivityö	182
511.6.1	Tarkastukset ja kokeet	170	521.4.1	Massiivikivityö	182
511.6.2	Luovutus	170	521.4.2	Julkisivun ja perusmuurin verhoaminen luonnonkivilaatoilla	182
511.7	Tiilimuurauksen korjaustyöt	170	521.4.3	Lattian päällystäminen luonnonkivilaatoilla	183
511.7.1	Muuratun rakenteen korjaaminen	170	521.4.4	Tason päällystäminen luonnonkivellä	183
511.7.2	Aukkojen ja reikien tekeminen muurattuun rakenteeseen	171	521.4.5	Saumaus	183
511.8	Muuraustyön vaikutukset ympäristöön	171	521.4.6	Puhdistaminen ja suojaaminen	184
513	Harkkomuuraus	171	521.5	Valmis luonnonkivityö	184
513.1	Harkot	171	521.5.1	Massiivikivirakenne	184
513.1.1	Ominaisuudet	171	521.5.2	Julkisivun ja perusmuurin kivilaattaverhous	184
513.1.2	Pakkaus	173	521.5.3	Lattianpäällystys	184
513.1.3	Kuljetus ja varastointi	173	521.5.4	Tasopäällystys	184
513.2	Lisätarvikkeet	173	521.6	Luonnonkivityön kelpoisuuden osoittaminen	185
513.2.1	Muurauslaasti	173	521.6.1	Tarkastukset ja kokeet	185
513.2.1.1	Vesi	173	521.6.2	Luovutus	185
513.2.1.2	Lisäaine	173	521.7	Kivirakenteen huolto- ja korjaustyöt	185
513.2.2	Ohutsaumamuurauslaasti	173	521.7.1	Kivirakenteen puhdistus	185
513.2.3	Muuraussiteet	173	521.7.2	Kivirakenteen korjaus	185
513.2.4	Raudoitteet ja kannakkeet	173	521.7.3	Reikien ja aukkojen tekeminen luonnonkivirakenteeseen	185
513.3	Harkkomuurauksen alusta	174			
513.4	Harkoilla muuraaminen	174			
513.4.1	Laastin valmistaminen	174			
513.4.2	Suojaaminen	174			
513.4.3	Muuraaminen	174			

Sisällysluettelo

521.8	Luonnonkivityön vaikutukset ympäristöön	186	621.2	Asennustarvikkeet.	197
53	Tiilikattaminen.	187	621.3	Metallielementtien asennusalusta	198
531	Tiilikatteen ladonta	187	621.4	Metallielementtien asentaminen	198
531.1	Kattotiilet	187	621.5	Valmis metallielementtiasennus	198
531.1.1	Poltettu kattotiili	187	621.6	Metallielementtirakentamisen kelpoisuuden osoittaminen	198
531.1.2	Betonikattotiili	187	621.6.1	Tarkastukset	198
531.1.3	Pakkaus	187	621.6.2	Luovutus	199
531.1.4	Kuljetus ja varastointi	187	621.7	Metallielementtirakenteiden korjaustyöt.	199
531.2	Kiinnitystarvikkeet	187	621.8	Metallielementtityön vaikutukset ympäristöön	199
531.3	Ladotun katteen alusta	187	63	Metallivalmisosarakentaminen	200
531.4	Tiili- ja betonitiilikatteen ladonta	188	631	Metalli-ikkuna- ja -ovityö	200
531.4.1	Katteen latominen	188	631.1	Metalli-ikkunat ja -ovet	200
531.4.2	Puhdistus ja suojaus	188	631.1.1	Metalli-ikkunat, -ovet ja niiden osat, yleistä	200
531.5	Valmis tiili- tai betonitiilikate	188	631.1.2	Teräsrakenteiset ikkunat ja ovet	200
531.6	Tiilikattamisen kelpoisuuden osoittaminen	188	631.1.3	Alumiinirakenteiset ikkunat ja ovet	201
561.6.1	Tarkastukset ja kokeet	188	631.1.4	Metallirakenteiset kattoikkunat	201
531.6.2	Luovutus	188	631.1.5	Murronkestävyys.	201
531.7	Tiilikatteen korjaustyöt.	188	631.1.6	Toimitus	201
531.8	Tiilikattamisen vaikutukset ympäristöön	189	631.1.7	Kuljetus ja varastointi	201
6	Metallirakentaminen	190	631.2	Asennustarvikkeet, helat ja lisätarvikkeet	201
61	Metallirunkorakentaminen	191	631.2.1	Kiinnitystarvikkeet	201
611	Metallirunkotyö	191	631.2.2	Tiivisteet ja saumausaineet.	201
611.1	Teräsrungon rakenneosat.	191	631.2.3	Listat	202
611.1.1	Teräkset	191	631.2.4	Pellitystarvikkeet	202
611.1.1.1	Rakenneteräkset.	191	631.2.5	Helat	202
611.1.1.2	Ohutlevyrakenneteräkset	191	631.2.6	Lasitustarvikkeet	202
611.1.2	Teräsprofiilit	192	631.2.7	Kynnykset	203
611.1.3	Kokoonpanot.	192	631.3	Metalli-ikkunoiden ja -ovien kiinnitysalusta	203
611.1.4	Kantavat muotolevyt	192	631.4	Metalli-ikkunoiden ja -ovien asentaminen	203
611.1.5	Toimitus	192	631.4.1	Metalli-ikkunoiden ja -ovien kiinnitys.	203
611.1.6	Kuljetus ja varastointi	192	631.4.2	Karmin saumaaminen ja tiivistäminen	203
611.2	Kiinnitystarvikkeet	192	631.4.3	Listoitus ja pellitys.	203
611.2.1	Ruuvit, mutterit ja aluslaatat	193	631.4.4	Lasitus.	203
611.2.2	Hitsausaineet ja -tarvikkeet	193	631.4.5	Pintaheloitus	203
611.2.3	Muut kiinnitystarvikkeet.	193	631.4.6	Käyntivälien tiivistäminen	204
611.3	Metallirungon alusta	193	631.4.7	Jälkisuojaus	204
611.4	Metallirungon valmistus ja asennus	193	631.5	Valmiit metalli-ikkunat ja -ovet.	204
611.4.1	Perusmateriaalin käsittely	193	631.6	Metalli-ikkuna- ja -ovityön kelpoisuuden osoittaminen	204
611.4.2	Reikien teko	194	631.6.1	Tarkastukset	204
611.4.3	Liitokset ja kiinnitykset.	194	631.6.2	Luovutus	204
611.4.3.1	Ruuvikiinnitykset	194	631.7	Metalli-ikkunoiden ja -ovien korjaustyöt.	204
611.4.3.2	Hitsauskiinnitykset.	194	631.8	Metalli-ikkuna- ja -ovityön vaikutukset ympäristöön	204
611.4.3.3	Niveltappikiinnitykset ja muut erikoiskiinnitykset	194	64	Täydentävä metallirakentaminen	205
611.4.4	Kantavan muotolevyrakenteen tekeminen	194	641	Täydentävä metallirunkotyö	205
611.4.5	Pintakäsittely ja suojaus	195	641.1	Metallituotteet	205
611.4.6	Palosuojaus	195	641.1.1	Väliseinät ja muut täydentävät rakenteet.	205
611.5	Valmis metallirunko.	195	641.1.2	Toimitus	205
611.6	Metallirungon kelpoisuuden osoittaminen	195	641.1.3	Kuljetus ja varastointi	205
611.6.1	Tarkastukset, kokeet ja laadunvalvonta	195	641.2	Kiinnitystarvikkeet	205
611.6.2	Luovutus	195	641.2.1	Ruuvit, itsekiinnittyvät ruuvit, mutterit ja aluslaatat	206
611.7	Metallirunkorakenteen korjaustyöt.	195	641.2.2	Naulat ja niitit	206
611.8	Metallirunkorakentamisen vaikutukset ympäristöön	195	641.2.3	Hitsaus- ja juottoaineet ja -tarvikkeet	206
62	Metallielementtirakentaminen	197	641.3	Täydentävän metallirungon alusta	206
621	Metallielementtityö	197	641.4	Täydentävän metallirungon asennustyöt.	206
621.1	Metallielementit	197			
621.1.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	197			
621.1.2	Lämmöneristys	197			
621.1.3	Toimitus	197			
621.1.4	Kuljetus ja varastointi	197			

641.4.1	Pintakäsittely ja suojaus	206	7	Puu- ja levyrakentaminen	216
641.4.2	Perusmateriaalin käsittely	207	71	Puurunkorakentaminen	217
641.4.3	Reikien teko	207	711	Puurunkotyö	217
641.4.4	Liitokset ja kiinnitykset	207	711.1	Puutavara ja runkotarvikkeet	217
641.4.4.1	Ruuvikiinnitykset	207	711.1.1	Sahattu tai höylätty puutavara ja pyöreä puu	217
641.4.4.2	Niittiliitokset	207	711.1.1.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	217
641.4.4.3	Hitsauskiinnitykset	207	711.1.1.2	Toimitus	218
641.5	Valmis metallirakenne	207	711.1.1.3	Kuljetus ja varastointi	219
641.6	Täydentävän metallirakenteen kelpoisuuden osoittaminen	208	711.1.2	Liimapuu	219
641.6.1	Tarkastukset, kokeet ja laadunvalvonta	208	711.1.2.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	220
641.6.2	Luovutus	208	711.1.2.2	Toimitus	220
641.7	Täydentävän metallirakenteen korjaustyöt	208	711.1.2.3	Kuljetus ja varastointi	220
641.8	Metallirakenteen tekemisen vaikutukset ympäristöön	208	711.1.3	Ristiinlaminoitu massiivipuulevy (CLT)	221
65	Metallilevyrakentaminen	209	711.1.3.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	221
651	Ohut- ja muotolevytyöt runkorakenteissa	209	711.1.3.2	Toimitus	221
651.1	Ohut- ja muotolevyt	209	711.1.3.3	Kuljetus ja varastointi	221
651.1.1	Ohut- ja muotolevyt, yleistä	209	711.1.4	Viiilupuu (LVL)	222
651.1.2	Ohuet sileät teräslevyt ja teräsmuotolevyt	209	711.1.4.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	222
651.1.2.1	Kylmävalssattu teräsohutlevy	209	711.1.4.2	Toimitus	222
651.1.2.2	Sinkitty teräsohutlevy	209	711.1.4.3	Kuljetus ja varastointi	222
651.1.2.3	Muovipinnoitettu teräsohutlevy	210	711.1.5	Levyuomaiset kannattimet	223
651.1.2.4	Ruostumaton teräsohutlevy	210	711.1.5.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	223
651.1.3	Alumiinilevyt	210	711.1.5.2	Toimitus	223
651.1.4	Kuparilevyt	211	711.1.5.3	Kuljetus ja varastointi	223
651.1.5	Levyjen ja muotovalmisteiden kuljetus ja varastointi	211	711.1.6	Painekyllästetty puutavara	223
651.2	Asennustarvikkeet	211	711.1.6.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	224
651.2.1	Ruuvit ja aluslaatat	211	711.1.6.2	Toimitus	224
651.2.1.1	Teräslevyille käytettävät ruuvit ja aluslaatat	211	711.1.6.3	Kuljetus ja varastointi	224
651.2.1.2	Alumiinilevyille käytettävät ruuvit ja aluslaatat	211	711.1.7	Lämpökäsittely puutavara	224
651.2.1.3	Kuparilevyille käytettävät ruuvit ja aluslaatat	211	711.1.7.1	Valmistuksen laatuvaatimukset	225
651.2.2	Naulat	212	711.1.7.2	Toimitus	225
651.2.3	Niitit	212	711.1.7.3	Kuljetus ja varastointi	225
651.2.4	Juotosaineet ja -tarvikkeet	212	711.1.8	Puutavaran home- ja kosteussuojaus	225
651.3	Ohut- ja muotolevyjen alusta	212	711.2	Liitostarvikkeet	226
651.4	Ohut- ja muotolevyllä levyttäminen	212	711.2.1	Liitostarvikkeiden korroosiosuojaus	227
651.4.1	Levyjen käsittely ja työstö	212	711.3	Puurungon asennusalusta	227
651.4.2	Liitokset	213	711.4	Puurungon asennus	227
651.4.3	Kiinnitys	213	711.4.1	Liitosten asennustyö	228
651.4.4	Ohut- ja muotolevyllä kattaminen	213	711.4.2	Runkotolpat ja pilarit	229
651.4.5	Pintaverhouksen tekeminen ohutlevystä	213	711.4.3	Palkit ja muut kannattimet	229
651.4.6	Suojapellityksen tekeminen ohutlevystä	213	711.4.4	Lattiapäällysteen alusrakenteet	229
651.4.7	Räystäskourut ja syöksytörvet ohutlevystä	214	711.4.5	Vesikatteen alusrakenteet	229
651.5	Valmis ohut- ja muotolevytyö	214	711.5	Valmis puurunko	229
651.6	Ohut- ja muotolevytyön kelpoisuuden osoittaminen	214	711.5.1	Valmis liitosasennus	229
651.6.1	Tarkastukset, kokeet ja laadunvalvonta	214	711.5.2	Pilarit ja palkit	229
651.6.2	Luovutus	214	711.5.3	Seinät	231
651.7	Ohut- ja muotolevyrakenteen korjaustyöt	214	711.5.4	Kannakealustainen lattia	231
651.8	Ohut- ja muotolevytyön vaikutukset ympäristöön	214	711.5.5	Yläpohjakannattimet	232
653	Kattovarustetyöt	215	711.6	Puurunkotyön kelpoisuuden osoittaminen	232
			711.6.1	Tarkastukset	232
			711.6.2	Luovutus	233
			711.7	Puurungon korjaustyöt	233
			711.7.1	Runkorakenteiden korjaaminen	233
			711.7.2	Aukkojen ja reikien tekeminen puurunkorakenteeseen	233
			711.8	Puurunkotyön vaikutukset ympäristöön	233
			712	Puujulkisivutyö	234
			712.1	Puutavara ja verhoustarvikkeet	234
			712.1.1	Verhouslaudat ja -rimat	234
			712.1.2	Kiinnitystuet	235
			712.1.3	Muototarkkuus	235
			712.1.4	Kosteussuojaus ja pintakäsittely	235
			712.1.5	Toimitus	235

Sisällysluettelo

712.1.6	Kuljetus ja varastointi	235	722.7	Hirsirungon korjaustyöt	249
712.2	Kiinnitystarvikkeet	235	722.7.1	Hirsirungon korjaaminen	249
712.3	Kiinnitysalusta	235	722.7.2	Aukkojen ja reikien tekeminen hirsirakenteeseen	249
712.4	Puuverhouksen asennustyöt	235	722.8	Hirsityön vaikutukset ympäristöön	249
712.4.1	Naula- ja ruuvikiinnitys	236	73	Puuvalmisosarakentaminen	251
712.5	Valmis ulkoverhous	237	731	Ikkuna- ja ovityö	251
712.6	Puujulkisivutyön kelpoisuuden osoittaminen	237	731.1	Ikkunat sekä ulko- ja parvekeovet	251
712.6.1	Tarkastukset	237	731.1.1	Ikkunat sekä ulko- ja parvekeovet, yleistä	251
712.6.2	Luovutus	237	731.1.2	Ikkunat ja parvekeovet	251
712.7	Puujulkisivun korjaustyöt	237	731.1.3	Ulko-ovet	252
712.8	Puujulkisivutyön vaikutukset ympäristöön	238	731.1.4	Paloikkunat ja -ovet	252
72	Puuelementtirakentaminen	239	731.1.5	Savunpoistoikkunat ja -luukut	252
721	Puuelementtityö	239	731.1.6	Kattoikkunat ja -kuvut	252
721.1	Puurakenteiset elementit	239	731.1.7	Tarvikkeet	252
721.1.1	Puurakenteiset seinä- ja vaakarakenne-elementit	239	731.1.7.1	Helat	252
721.1.1.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	239	731.1.7.2	Lasitustarvikkeet	253
721.1.1.2	Elementtien lämmöneriste, ääneneriste ja paloeriste	240	731.1.7.3	Tiivisteet	253
721.1.1.3	Toimitus	240	731.1.7.4	Kynnykset	253
721.1.1.4	Kuljetus ja varastointi	240	731.1.7.5	Muut tarvikkeet	253
721.1.2	Naulalevyillä kootut rakenneosat	241	731.1.8	Pakkaus	254
721.1.2.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	241	731.1.9	Kuljetus ja varastointi	254
721.1.2.2	Toimitus	241	731.2	Asennus- ja kiinnitystarvikkeet	254
721.1.2.3	Kuljetus ja varastointi	241	731.2.1	Tilkkeet ja saumaustarvikkeet	254
721.1.3	Puikkoliittimillä kootut rakenneosat	241	731.2.2	Listat	254
721.1.3.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	242	731.2.3	Pellitystarvikkeet	254
721.1.3.2	Toimitus	242	731.3	Ikkunoiden ja ovien kiinnitysalusta	254
721.1.3.3	Kuljetus ja varastointi	242	731.4	Ikkunoiden ja ovien asennustyöt	254
721.1.4	Kotelo- ja ripalaatat	242	731.4.1	Ikkunoiden ja ovien asennustyöt, yleistä	254
721.1.4.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	242	731.4.2	Kiinnitys alustaan	255
721.1.4.2	Toimitus	242	731.4.3	Karmin tilkitseminen ja saumaaminen	255
721.1.4.3	Kuljetus ja varastointi	243	731.4.4	Listoitus	255
721.2	Liitostarvikkeet	243	731.4.5	Pellitys	255
721.3	Elementtien asennusalusta	243	731.4.6	Toimivuuden tarkistaminen	255
721.4	Elementtien asennus	243	731.5	Valmis ikkuna ja ovi	256
721.4.1	Elementtien väliset liitokset	244	731.6	Ikkuna- ja ovityön kelpoisuuden osoittaminen	256
721.5	Valmis puuelementtiasennus	244	731.6.1	Tarkastukset	256
721.5.1	Seinä- ja vaakarakenne-elementtien asennustarkkuudet	244	731.6.2	Luovutus	256
721.5.2	Naulalevyristikoiden asennustarkkuudet	245	731.7	Ikkunoiden ja ovien korjaustyöt	256
721.5.3	Puikkoliittimillä kootun ristikon asennustarkkuudet	245	731.8	Ikkuna- ja ovityön vaikutukset ympäristöön	256
721.6	Puuelementtityön kelpoisuuden osoittaminen	245	74	Levyrakentaminen	257
721.6.1	Tarkastukset	245	741	Levytyö runkorakenteissa	257
721.6.2	Luovutus	245	741.1	Rakennuslevyt	257
721.7	Puuelementtien korjaustyöt	245	741.1.1	Lastu- ja OSB-levyt	257
721.7.1	Puuelementtien korjaaminen	245	741.1.1.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	257
721.7.2	Aukkojen ja reikien tekeminen puuelementtirakenteeseen	246	741.1.1.2	Toimitus	257
721.8	Puuelementtityön vaikutukset ympäristöön	246	741.1.1.3	Kuljetus ja varastointi	258
722	Hirsityö	246	741.1.2	Puukuitulevyt	258
722.1	Hirret	246	741.1.2.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	258
722.1.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	247	741.1.2.2	Toimitus	258
722.1.2	Toimitus	247	741.1.2.3	Kuljetus ja varastointi	258
722.1.3	Kuljetus ja varastointi	247	741.1.3	Vanerilevyt	259
722.2	Liitostarvikkeet	248	741.1.3.1	Valmistuksen mittatarkkuus	259
722.3	Hirsirungon alusta	248	741.1.3.2	Toimitus	259
722.4	Hirsirungon asennustyöt	248	741.1.3.3	Kuljetus ja varastointi	259
722.5	Valmis hirsirungon asennus	248	741.1.4	Kartonkipintaiset kipsilevyt	260
722.6	Hirsityön kelpoisuuden osoittaminen	249	741.1.4.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	260
722.6.1	Tarkastukset	249	741.1.4.2	Toimitus	260
722.6.2	Luovutus	249	741.1.4.3	Kuljetus ja varastointi	260
			741.1.5	Kuituvahvisteiset kipsilevyt	260
			741.1.5.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	261
			741.1.5.2	Toimitus	261
			741.1.5.3	Kuljetus ja varastointi	261

741.1.6	Puukipsilevyt	261	811.1.3	Toimitus ja varastointi	273
741.1.6.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	261	811.2	Saumaus- ja kiinnitystarvikkeet	273
741.1.6.2	Toimitus	262	811.3	Lasien ja lasirakenteiden kiinnitysalusta	273
741.1.6.3	Kuljetus ja varastointi	262	811.4	Julkisivulasituksen tekeminen	273
741.1.7	Sileät kuitusementti- ja sementtilastulevyt	262	811.4.1	Julkisivulasien kiinnittäminen	273
741.1.7.1	Valmistuksen mittatarkkuudet	262	811.4.2	Kaidelasitus	274
741.1.7.2	Toimitus	262	811.4.3	Parvekelasitus	274
741.1.7.3	Kuljetus ja varastointi	262	811.5	Valmis julkisivulasitus	274
741.2	Rakennuslevyjen asennustarvikkeet	263	811.6	Julkisivulasituksen kelpoisuuden osoittaminen	274
741.3	Rakennuslevyjen asennusalusta	263	811.6.1	Tarkastukset	274
741.4	Levytystyö	263	811.6.2	Luovutus	274
741.4.1	Lastulevyillä levyttäminen	263	811.7	Lasirakenteen korjaustyöt	274
741.4.1.1	Sisäverhoukset lastulevyistä	263	811.7.1	Lasituksen korjaustyö	274
741.4.1.2	Kannakealustainen lattia lastulevyistä	263	811.7.2	Ikkunalasituksen korjaustyö	274
741.4.2	Puukuitulevyillä levyttäminen	264	811.8	Julkisivulasittamisen vaikutukset ympäristöön	275
741.4.2.1	Sisäverhoukset puukuitulevyistä	264	82	Erikoislasirakentaminen	276
741.4.2.2	Tuulensuojalevytykset puukuitulevyistä	264	9	Eristäminen	277
741.4.3	Vanerilevyillä levyttäminen	264	91	Lämmön- ja ääneneristys	277
741.4.3.1	Sisäverhoukset vanerilevyistä	265	911	Lämmöneristys	277
741.4.3.2	Kannakealustainen lattia vanerilevyistä	265	911.1	Lämmöneristys- ja tiivistystarvikkeet	277
741.4.3.3	Ulkoverhous vanerilevyistä	265	911.1.1	Lämmöneristeet	277
741.4.3.4	Bitumikermikatteen alusta vanerilevyistä	265	911.1.2	Ilman- ja höyrynsulku- ja tuulensuojatuotteet	277
731.4.4	Kartonkipintaisella kipsilevyllä levyttäminen	266	911.1.3	Pakkaus	278
741.4.4.1	Sisäverhoukset kartonkipintaisista kipsilevyistä	266	911.1.4	Kuljetus ja varastointi	278
741.4.4.2	Lattialevytykset kartonkipintaisista kipsilevyistä	266	911.2	Kiinnitys-, saumaus- ja tiivistystarvikkeet	278
741.4.4.3	Tuulensuojalevytykset kartonkipintaisista kipsilevyistä	266	911.3	Lämmöneristykseen alusta	278
741.4.5	Kuituvahvisteisella kipsilevyllä levyttäminen	267	911.4	Lämmöneristäminen ja tiivistäminen	278
741.4.5.1	Sisäverhoukset kuituvahvisteisista kipsilevyistä	267	911.4.1	Lämmöneristäminen, yleistä	278
741.4.6	Puukipsilevyillä levyttäminen	267	911.4.1.1	Lämmöneristäminen levyillä	279
741.4.6.1	Sisäverhoukset puukipsilevyistä	267	911.4.1.2	Lämmöneristäminen matoilla	279
741.4.6.2	Kannakealustainen lattia puukipsilevyistä	267	911.4.1.3	Lämmöneristäminen kevytsoralla ja kevytsorabetonilla	280
741.4.7	Sileillä kuitusementti- ja sementtilastulevyillä levyttäminen	268	911.4.1.4	Lämmöneristäminen puhallettavalla ja ruiskutettavalla eristeellä	280
741.4.7.1	Sisäverhoukset sileistä kuitusementti- ja sementtilastulevyistä	268	911.4.1.5	LVI-laitteiden lämmöneristäminen	280
741.4.7.2	Sisäverhoukset sileistä kuitusementti- ja sementtilastulevyistä, listakiinnitys	268	911.4.2	Rakenteen tiivistäminen	280
741.4.7.3	Tuulensuojalevytykset sileistä kuitu- sementti- ja sementtilastulevyistä	269	911.4.2.1	Rakenteen tiivistäminen, yleistä	280
741.5	Valmis levytyö	269	911.4.2.2	Kalvomaisen höyrynsulun asentaminen seiniin sekä ylä- ja alapohjiin	281
741.5.1	Valmis sisäverhouslevytys	269	911.4.2.3	Tuulensuojan asentaminen seiniin ja yläpohjiin	281
741.5.2	Valmis lattialevytyö	270	911.5	Valmis eristys- ja tiivistystyö	281
741.5.3	Valmis julkisivulevytyö	270	911.6	Lämmöneristykseen ja tiivistykseen kelpoisuuden osoittaminen	281
741.5.4	Valmis tuulensuojalevytyö	270	911.6.1	Tarkastukset työn aikana	281
741.5.5	Valmis vesikatteen alustan levytyö	270	911.6.2	Valmiin eristykseen ja tiivistykseen tarkastus	281
741.6	Levytystyön kelpoisuuden osoittaminen	271	911.6.3	Luovutus	282
741.6.1	Tarkastukset	271	911.7	Lämmöneristykseen korjaustyöt	282
741.6.2	Luovutus	271	911.8	Lämmöneristämisen ja tiivistämisen vaikutukset ympäristöön	282
741.7	Levytyksen korjaustyöt	271	912	Ääneneristys	283
741.8	Levytyön vaikutukset ympäristöön	271	912.1	Vaimennus- ja eristystuotteet	283
8	Lasirakentaminen	272	912.1.1	Ominaisuudet	283
81	Lasittaminen	272	912.1.2	Pakkaus	283
811	Julkisivulasitus	272	912.1.3	Kuljetus ja varastointi	283
811.1	Lasi	272	912.2	Lisätarvikkeet	283
811.1.1	Ominaisuudet	272	912.2.1	Kiinnitystarvikkeet	283
811.1.2	Mittapoikkeamat	272	912.2.2	Täytteet, tilkkeet ja tiivisteet	283
			912.3	Rajoittavat rakennusosat	283
			912.4	Vaimentaminen ja eristäminen	284

Sisällysluettelo

912.4.1	Äänenvaimennus- ja huoneakustisten verhousten tekeminen	284	931.1.3	Kuljetus ja varastointi	294
912.4.2	Ilmaääneneristäminen	284	931.2	Lisätarvikkeet	294
912.4.3	Askelääneneristäminen	285	931.2.1	Mekaaniset kiinnikkeet	294
912.4.4	Tärinän- ja runkoääneneristäminen	285	931.2.2	Liimat	294
912.5	Valmis ääneneristys	285	931.2.3	Vesi	294
912.6	Ääneneristykseen kelpoisuuden osoittaminen	286	931.2.4	Väriaine	295
912.6.1	Tarkastukset työn aikana	286	931.3	Palosuojausten alusta	295
912.6.2	Mittaukset	286	931.4	Palosuojaustyö	295
912.6.3	Luovutus	286	931.4.1	Palosuojaustavan valinta	295
912.7	Korjaustyöt	286	931.4.2	Palosuojauslevytystyö	295
912.8	Ääneneristystyön vaikutukset ympäristöön	286	931.4.3	Ruiskutustyö	296
			931.4.4	Palosuojaamaalaus	296
92	Vedeneristys	287	931.5	Valmis palosuojaustyö	297
921	Rakennuksen ulkopuolinen vedeneristys	287	931.6	Palosuojaustyön kelpoisuuden osoittaminen	297
921.1	Vedeneristystuotteet	287	931.6.1	Tarkastukset ja kokeet	297
921.1.1	Laatu	287	931.6.2	Luovutus	297
921.1.2	Pakkaus	287	931.7	Palosuojausten korjaustyöt	298
921.1.3	Kuljetus ja varastointi	287	931.8	Palosuojaustyön vaikutukset ympäristöön	298
921.2	Kiinnitys- ja saumaustarvikkeet	287	94	Saumaus	299
921.3	Vedeneristykseen alusta	288	941	Julkisivusaumaus	299
921.3.1	Yleiset vaatimukset	288	941.1	Saumaustarvikkeet	299
921.3.2	Modifioidun bitumikermieristyksen alusta	288	941.2	Lisätarvikkeet	299
921.3.3	Muovikate-eristyksen alusta	288	941.2.1	Pohjuste (primer)	299
921.3.4	Kumikate-eristyksen alusta	289	941.2.2	Pohjanauha	299
921.3.5	Siveltävien, valettavien ja ruiskutettavien vedeneristystuotteiden alusta	289	941.2.3	Tuuletusputket ja -kotelot	299
921.3.6	Vedeneristyslaastien alusta	289	941.3	Julkisivusauman alusta	299
921.3.7	Perusmuurilevyjen alusta	289	941.4	Julkisivusaumaustyö	300
921.4	Vedeneristystyöt	289	941.4.1	Saumanauhan asentaminen	300
921.4.1	Yleistä	289	941.4.2	Saumausvaahdon ruiskuttaminen	300
921.4.1.1	Työskentelylämpötilat	290	941.4.3	Saumausmassalla saumaaminen	300
921.4.1.2	Suojaukset	290	941.5	Valmis julkisivusaumaus	300
921.4.2	Modifioidun bitumikermivedeneristyksen asentaminen	290	941.6	Julkisivusaumauksen kelpoisuuden osoittaminen	301
921.4.3	Muovikate-eristyksen asentaminen	290	941.6.1	Tarkastukset ja kokeet	301
921.4.4	Kumikate-eristyksen asentaminen	291	941.6.2	Luovutus	301
921.4.5	Eristyksen tekeminen siveltävillä, valettavilla ja ruiskutettavilla vedeneristystarvikkeilla	291	941.7	Julkisivusaumauksen korjaustyöt	301
921.4.6	Vedeneristyslaastien levittäminen	291	941.8	Julkisivusaumauksen vaikutukset ympäristöön	301
921.4.7	Perusmuurilevyn asentaminen	291	10	Pintarakentaminen	302
92.5	Valmis vedeneristys	291	101	Rappaus	302
921.5.1	Valmis modifioitu bitumikermivedeneristys	292	1011	Rappaus	302
921.5.2	Valmis muovikate-eristys	292	1011.1	Rappaus	302
921.5.3	Valmis kumikate-eristys	292	1011.1.1	Ominaisuudet	302
921.5.4	Valmis siveltävä, valettava tai ruiskutettava vedeneristys	292	1011.1.2	Rappauslaasti	302
921.5.5	Valmis laastieristys vedeneristykseenä	292	1011.1.3	Sideaine	302
921.5.6	Valmis perusmuurilevyeristys	292	1011.1.4	Runkoaine	303
921.6	Vedeneristykseen kelpoisuuden osoittaminen	292	1011.1.5	Vesi	303
921.6.1	Tarkastukset ja kokeet	292	1011.1.6	Väriaine	303
921.6.2	Luovutus	292	1011.1.7	Lisäaineet	303
921.7	Vedeneristykseen korjaustyöt	293	1011.1.8	Pakkaus	303
921.8	Vedeneristystyön vaikutukset ympäristöön	293	1011.1.9	Kuljetus ja varastointi	303
93	Palosuojaus	294	1011.2	Rappausverkot ja muut tarvikkeet	303
931	Palosuojaustyö	294	1011.3	Rappausalusta	303
931.1	Palosuojaustuotteet	294	1011.4	Rappaus	304
931.1.1	Ominaisuudet	294	1011.4.1	Laastin valmistus	304
931.1.2	Pakkaus	294	1011.4.2	Suojaus	304
			1011.4.3	Kostutus	304
			1011.4.4	Rappaus, yleistä	304
			1011.4.5	Rappaus kolmikerrosrappausmenetelmällä	304
			1011.4.5.1	Tartuntarappaus	304
			1011.4.5.2	Täyttörappaus	304
			1011.4.5.3	Pintarappaus	304
			1011.4.6	Rappaus kaksikerrosrappausmenetelmällä	305

1011.4.6.1	Pohjarappaus	
1011.4.6.2	Pintarappaus	
1011.4.7	Rappaaminen yksikerrosrappausmenetelmällä	305
1011.4.8	Liikuntasaumojen ja läpivientien tekeminen	306
1011.4.9	Jälkihoito	306
1011.5	Valmis rappaus	306
1011.5.1	Valmiin rappausten mittatarkkuusluokat	306
1011.6	Rappausten kelpoisuuden osoittaminen	307
1011.6.1	Tarkastukset rappaustyön yhteydessä	307
1011.6.2	Luovutus	307
1011.7	Rappausten huolto- ja korjaustyöt	307
1011.7.1	Rappausten huolto	307
1011.7.2	Rappausten korjaaminen	307
1011.7.2.1	Kokonaan poistettu rappaus	307
1011.7.2.2	Paikkakorjaus	307
1011.8	Rappaustyön vaikutukset ympäristöön	307
1012	Eristerappaustyö	308
1012.1	Eristerappausten tarvikkeet	308
1012.1.1	Eristerappausten rappaustarvikkeet	308
1012.1.1.1	Laasti	308
1012.1.1.2	Runkoaine	308
1012.1.1.3	Vesi	308
1012.1.2	Lämmöneristeet	309
1012.1.3	Pakkaus	309
1012.1.4	Kuljetus ja varastointi	309
1012.2	Rappausverkot, kiinnikkeet ja muut tarvikkeet	309
1012.2.1	Rappausverkot	309
1012.2.2	Kiinnikkeet	309
1012.2.3	Muut tarvikkeet	309
1012.3	Lämmöneristeen kiinnitysalusta	309
1012.4	Eristerappaaminen	310
1012.4.1	Lämmöneristeen kiinnittäminen	310
1012.4.2	Rappausverkon kiinnittäminen	310
1012.4.3	Suojaus	310
1012.4.4	Rappaaminen paksurappauseristejärjestelmällä	310
1012.4.4.1	Pohjarappaus	310
1012.4.4.2	Täyttörappaus	310
1012.4.4.3	Pintarappaus	311
1012.4.5	Rappaaminen ohutrappauseristejärjestelmällä	311
1012.4.5.1	Pohjarappaus	311
1012.4.5.2	Pintarappaus	311
1012.4.6	Liikuntasaumojen ja läpivientien tekeminen	311
1012.4.7	Jälkihoito	311
1012.5	Valmis eristerappaus	311
1012.5.1	Valmiin rappausten mittatarkkuusluokat	311
1012.6	Eristerappausten kelpoisuuden osoittaminen	312
1012.6.1	Tarkastukset rappaustyön yhteydessä	312
1012.6.2	Luovutus	312
1012.7	Eristerappausten korjaustyöt	312
1012.7.1	Eristerappausten tarkkailu ja huolto	312
1012.7.2	Eristerappausten korjaus ja kunnossapito	312
1012.8	Eristerappaustyön vaikutukset ympäristöön	312
	Toimikuntalaitos	315
	Kirjallisuusluettelo	319
	Termihakemisto	335
	Vertailuhakemisto	
	RunkoRYL 2000 – RunkoRYL 2010	345
	Liitteet	
	Liite 711:L1	Rungon asennustarkkuuksien selityksiä . . . 347
	Liite 712:L1	Ulkoeristämisen asennustarkkuuksien selityksiä 351
	Liite 721:L1	Ristikon asennustarkkuuksien selityksiä . . . 352

Johdanto

1 Talonrakennustöiden yleiset laatuvaatimukset, toinen osa: RunkoRYL 2010

Rakennustöiden yleiset laatuvaatimukset julkaistiin ensimmäisen kerran kuusikymmenluvulla. Nyt käsillä oleva *RunkoRYL 2010 Rakennustöiden yleiset laatuvaatimukset, Talonrakennuksen runkotyöt* on toinen osa Rakennustöiden yleisten laatuvaatimusten viidettä laitosta. Ensimmäinen osa *MaaRYL 2010 Rakennustöiden yleiset laatuvaatimukset, Talonrakennuksen maatyöt* ilmestyi elokuussa 2010. Sarjan kolmas osa *SisäRYL 2010 Rakennustöiden yleiset laatuvaatimukset, Talonrakennuksen sisätyöt* ilmestyy seuraavana.

Uuden *TaloRYL 2010* -kirjasarjan yleinen hyväksyntä on saatu lausuntokierroksilla.

Rakennustöiden yleisten laatuvaatimusten tehtävä on säilynyt entisellään. Se on edelleen hyvän rakennustavan kirjallinen kuvaus, joka sisältää rakennushankkeesta toiseen samansisältöisinä toistuvat laadunmääritykset. *RunkoRYL 2010:n* laadunmääritykset koskevat uudisrakentamista, mutta niitä voidaan soveltavain osin käyttää myös korjausrakentamisessa. Työosalukujen *Korjaustyöt*-kohdissa on esitetty joi-tain korjausrakentamiseen liittyviä vaatimuksia.

1.1 RunkoRYLin päivitystyön aikainen säädöstilanne

RunkoRYLin päivitystyö on aloitettu tilanteessa, jossa useat rakentamista koskevat säädökset ovat muutosvaiheessa.

1.1.1 Eurokoodit

Eurokoodit ovat kantavien rakenteiden suunnittelua koskevia eurooppalaisia standardeja, joiden soveltamiseen tarvitaan kansalliset liitteet. Suomessa talonrakentamiseen liittyvät kansalliset liitteet annetaan ympäristöministeriön asetuksina.

Eurokoodien 18 ensimmäistä kansallista liitettä tulivat Suomessa voimaan 1.11.2007. Tällöin alkoi rinnakkaiskäyttökausi (2007–2011), jonka aikana kantavia rakenteita voidaan talonrakentamisessa suunnitella joko *Suomen rakentamismääräyskokoelman* määräysten ja ohjeiden tai eurokoodien ja niiden kansallisten liitteiden mukaan. Tarkoitus on, että rinnakkaiskäyttökauden loputtua eurokoodien kanssa päällekkäiset suunnittelusäännöt poistetaan rakentamismääräyskokoelmasta.

Rinnakkaiskäyttökauden aikana yhtenä kokonaisuutena toimivat rakenneosat on suunniteltava käyttämällä vain yhtä suunnittelujärjestelmää. Myös toteutuksessa tulee noudattaa saman suunnittelujärjestelmään kuuluvia standardeja tai toetusasiakirjoja.

Suunniteltaessa eurokoodeilla rinnakkaiskäyttöaikana on huomattava, että muut rakentamismääräyskokoelman määräykset ja ohjeet – kuten *A2 Rakennuksen suunnittelijat ja suunnitelmat* mukaan lukien niihin sisältyvät ohjeet suunnittelehtävien vaativuudesta ja suunnittelijan pätevydestä – ovat voimassa.

Ympäristöministeriö antaa lisätietoja rakentamismääräysten soveltamisesta eurokoodien tultua käyttöön.

1.1.2 Rakentamismääräykset

Parhailtaan on menossa nykyisen *Suomen rakentamismääräyskokoelman B-osan* kokonaisuudistustyö, jossa kantavien rakenteiden mitoitukseen liittyvät suunnittelusäännöt poistetaan.

B-osan määräysten ja ohjeiden tarve ja laajuus arvioidaan uudistusten aikana. Arvion mukaan uudistettu B-sarja tulisi käyttöön aikaisintaan keväällä 2011. Tällöin nykyisten B-osien käytölle määritettäneen siirtymäaika.

1.1.3 CE-merkintä

Rakennustuotteen ominaisuudet on tähän asti varmennettu tyyppihyväksynnällä, tiettyjen tuotteiden valmistuksen jatkuvalla laadunvalvonnalla, varmennetulla käyttöselosteella, tai muulla viranomaismääräysten tai ohjeiden mukaisella ratkaisulla. Ominaisuudet on voitu osoittaa myös nojautumalla vapaaehtoiseen SFS-standardiin, VTT:n sertifikaattiin, hyväksytyyn testauslaboratorion antamaan todistukseen tai rakennuspaikkakohtaiseen kokeeseen.

Sisämarkkinoiden luomisen myötä käyttöön tuleva CE-merkintämenettely muodostaa uuden, koko Euroopan talousalueella pätevän käytännön tuotteen ominaisuuksien osoittamiseksi. CE-merkintä on valmistajan vakuutus siitä, että tuote täyttää sitä koskevien direktiivien vaatimukset ja on läpikäynyt asianmukaiset vaatimustenmukaisuuden osoittamismenettelyt. Rakennustuotteissa CE-merkintä ei kuitenkaan automaattisesti takaa Suomen olosuhdevaatimusten tai kohdekohtaisten rakentamista koskevien määräysten eli kelpoisuuden täyttymistä. Tuotteen käyttäjän velvollisuus on tarkistaa, että CE-merkinnän yhteydessä ilmoitetut tiedot osoittavat tuotteen täyttävän viranomaisten asettamat vähimmäisvaatimukset aiotussa käyttökohteessa.

CE-merkinnän käyttö tulee mahdolliseksi rakennustuotteille sitä mukaa, kun tuoteryhmäkohtaiset harmonisoidut eurooppalaiset tuotestandardit valmistuvat tai valmistajalle on myönnetty tuotekohtainen eurooppalainen tekninen hyväksyntä. Siirtymävaiheen aikana rakennustuotteiden hyväksyntä perustuu joko CE-merkintään tai edellä mainituille kansallisille menettelyille tai vapaaehtoisille sertifikaateille, jotka koskevat niitä tuoteryhmiä, joille ei vielä ole valmistunut harmonisoitua tuotestandardia.

1.1.4 Jätealan lainsäädäntö

Jätealan lainsäädännön kokonaisuudistuksen tavoitteena on ajanmukaistaa alan lainsäädäntö vastaamaan nykyisiä jätettä ja ympäristöpolitiikan painotuksia ja EU-lainsäädännön vaatimuksia.

Uudistuksen yhteydessä arvioidaan muun muassa jätteen synnyn ehkäisyn ja jätteiden kierrätyksen edistämisen sääntelyä, tuottajavastuuseen liittyvää sääntelyä sekä jätehuollon valvonnan riittävyttä.

Ympäristöministeriö asetti lokakuussa 2007 työryhmän valmistelemaan uudistusta. Uuden jätelain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2011 alussa.

1.2 RunkoRYLin sisällön muutokset

RunkoRYLin rakenne on muutettu aikaisemmasta *Talo 90* -luokituksesta *Talo 2000* -luokitukseen.

Viitetiedot on päivitetty. Muuttuva säädöstilanne on pyritty ottamaan huomioon julkaisuuhetkeen asti.

Kokonaan uusia asioita ovat Purkamisen ja säilyttämisen jakso, joka on koottu osin edellisen laitoksen työosalukujen *Ympäristövaikutukset*-kohdista, sekä eristerappauksen luku. Kantavien rakenteiden työosaluvuissa on näkökulma pääosin eurokoodijärjestelmän mukainen.

1.3 RunkoRYL 2010:n käyttöönotto

TaloRYL 2010 ilmestyy kolmena osana, joista kukin otetaan käyttöön heti ilmestymisen jälkeen. Sitä on syytä käyttää runkorakennustöiden rakennusselostuksen apuna vanhan *RYL 2000:n* sijaan kaikissa hankkeissa, jotka ovat suunnitteilla *RunkoRYL 2010:n* ilmestyessä. Jos sopimusasiakirjat vaikeutuvat ja syntyy tulkintaerimielisyyksiä teknisestä laatutasosta, sovelletaan *RunkoRYL 2010:n* laatutasoa, elleivät erityiset seikat velvoita soveltamaan RYLin jotain aikaisempaa laitosta.

Tämä RYLin laitos on saatavana valmistuessaan myös sähköisenä versiona RT Netissä ja RT-kortisto CD:llä.

1.4 RYL hankkeen asiakirjana

Hyvän rakennustavan sisältö on määrittelijästä riippuvainen ja vaihtelee myös paikkakunnan ja ajankohdan mukaan. Rakentamiseen käytettävät tarvikkeet, saatavilla oleva työvoima, työmenetelmät ja rakennushankkeen laji vaikuttavat sen sisältöön.

Jotta sopimuksia voitaisiin tehdä, on sekä rakennuttajalla että urakoitsijalla oikeus olettaa, että hyvä rakennustapa on olemassa. Tämän tunnustaa muun muassa *Rakennusurakan yleisten sopimusehtojen*, YSE 1998:n 15 §:n määräys: "Jos sopimusasiakirjoissa ei ole mainintaa rakennustyölle tai sen osalle asetettavista vaatimuksista, kuten laadun, määrän tai suoritustavan osalta, urakoitsijan on neuvoteltuaan asiakasta tilaajan kanssa noudatettava sopimusasiakirjojen samantyyppisistä tai rinnastuskelpoisista suorituksista antamia määräyksiä tai näiden puuttuessa vastaavanlaisissa rakennustöissä yleensä noudatettavaa menettelyä hyvän ja kunnollisen työntuloksen aikaansaamiseksi." Riidan sattuessa voi tuomioistuimien joutua ratkaisemaan, mitä kyseisessä hankkeessa on pidettävänä hyvänä menettelytapana kelpoisesta työsuorituksesta. Tällöin tuomioistuimen jäsenten rakennusteknisen asiantuntemuksen apuna on *Rakennustöiden yleiset laatuvaatimukset RYL*, joka on käytännössä toistuvasti todettu yhdeksi hyvän rakennustavan parhaista kirjallisista lähteistä.

Myös *Maankäyttö- ja rakennuslaki* (117 §) edellyttää että "Rakentamisessa tulee lisäksi muutoinkin noudattaa hyvää

rakennustapaa." RYL ja rakennusselostus muodostavat kokonaisuuden, jonka avulla määritellään rakennuksen laadulliset ominaisuudet. Ne täydentävät toisiaan niin, että RYLissä esitetään hankkeesta toiseen samanlaisina esiintyvät laatuvaatimukset, kun rakennusselostuksessa esitetään hankekohtaisesti määriteltävät laatuvaatimukset. RYLin vaatimukset saatetaan voimaan viittaamalla rakennusselostuksesta RYLiin. Kun rakennusselostuksessa viitataan RYLiin, tulevat voimaan myös niiden julkaisujen määräykset ja ohjeet, joihin RYLin kyseisessä kohdassa viitataan.

RYLillä on pysyvä tehtävä jokaisen hankkeen asiakirjana, kuten *taulukossa T1* esitetään. Hankekohtaisilla kaupallisilla asiakirjoilla tarkoitetaan rakennuttajan ja urakoitsijan välistä sopimussuhdetta määritteleviä asiakirjoja. Hankekohtaisilla teknisillä asiakirjoilla puolestaan tarkoitetaan sopimussuhteen kohdetta määritteleviä asiakirjoja: piirustuksia, rakennusselostusta ja tilaselostusta.

Rakennustöiden yleisten laatuvaatimusten, RYLin asema yleisenä teknisenä asiakirjana on samanlainen kuin *Rakennusurakan yleisten sopimusehtojen*, YSE:n asema yleisenä kaupallisena asiakirjana. RYL on laadittu helpottamaan hankekohtaisten asiakirjojen laadintaa, jotta hankkeesta toiseen samanlaisina siirtyviä laatuvaatimuksia ei tarvitsisi joka keran toistaa.

2 RunkoRYL 2010:n rakenne

Uusi *RunkoRYL 2010* on sovitettu käytössä olevaan *Talo 2000-nimikkeistöön*. Tällä saavutetaan se hyöty, että RYLin luvut, kappaleet ja lauseet ovat helposti käytettävissä rakennusselostusten ja määräluetteloiden laadinnassa.

RYL 2010 on järjestetty toisaalta suunnittelun mukaisiin rakennusosalukuihin (rakenteet) ja toisaalta työmaan mukaisiin työosalukuihin (työvaatimukset), *kuva 1*. Rakennusosajaottelu sopii sellaisenaan suunnitteluun ja rakennusselostuksen laadintaan.

Rakennusosilla tarkoitetaan suunnittelussa käsiteltäviä toiminnallisia rakennuksen osia, jotka usein rajaavat tiloja. Rakennusosia ovat esimerkiksi yläpohja, väliseinä ja ikkuna paikalleen asennettuna.

Työnosalla tarkoitetaan tietyn tarvikkeen asentamista ja siitä syntyvää suoritetta. Työnosaksi nimitetään esimerkiksi muuria, joka muodostuu tiilien latomisesta ja saumauslaastilla saumaamisesta. Työnosaan kuuluu siis aina toisaalta tuote mahdollisine aputarvikkeineen ja toisaalta ammattityö. Työnosajaottelu sopii siksi sekä rakennustuotteiden että rakennustyön laadun käsittelyyn.

Taulukko T1. Hankkeen asiakirjojen asema kuvattuna kahden ulottuvuuden (kaupallinen – tekninen ja hankekohtainen – yleinen) määrittämässä kentässä.

	Hankekohtaiset asiakirjat	Yleiset asiakirjat
Kaupalliset asiakirjat	Urakkasopimus Urakkaohjelma Urakka-rajaliite	Rakennusurakan yleiset sopimusehdot YSE Malliasiakirjat
Tekniset asiakirjat	Rakennusselostus Tilaselostus Piirustukset	RYL Standardit Ohjejulkaisut

Kuva 1. Rakennuselostuksen pääotsikot, MaaRYLin ja RunkoRYLin sisältö sekä SisäRYLin alustava sisältö.

<p>MaaRYL 2010/Rakennusosat</p> <ul style="list-style-type: none"> 11 Alueosat 111 Maaosat 1111 Raivausosat 1112 Kaivannot 1113 Kanaalit 1114 Täyttöosat 1115 Penkereet 1116 Kuivatusosat 1117 Erityiset maaosat 112 Tuennat ja vahvistukset 1121 Paalut 1122 Tuennat 1123 Vahvistukset 1124 Erityiset tuennat ja vahvistukset 113 Päälysteet 1131 Liikennealueiden päälysteet 1132 Paikoitusalueiden päälysteet 1133 Oleskelu- ja leikkialueiden päälysteet 1134 Kasvillisuus 1135 Erityisalueiden päälysteet 114 Alueiden varusteet 1141 Talovarusteet 1142 Oleskeluvarusteet 1143 Leikkivarusteet 1144 Alueopasteet 1145 Erityiset aluevarusteet 	<p>MaaRYL 2010/Työosat</p> <ul style="list-style-type: none"> 2 Maarakentaminen 21 Esirakentaminen 211 Maaperän lujittaminen 212 Maaperän puhdistaminen 22 Maarakentaminen 221 Raivaustyö 222 Maankaivutyö 223 Täyttötyö 224 Salaojatyö 23 Kalliorakentaminen 231 Louhinta ja lujitus 24 Pohjarakentaminen 241 Paalutustyö 25 Kuivatus 251 Rakennuskaivannon kuivanapito 3 Auerakentaminen 31 Kivipäälystäminen 311 Kantavan kerroksen tekeminen 312 Betonikivi- ja -laattapäälysteet 313 Luonnonkivipäälystäminen 314 Luiskaverhoaminen 315 Sitomattomat päälysteet 316 Muiden päälysterakenteiden tekeminen 32 Puupäälystäminen 33 Asfaltointi 331 Asfalttipäälysteet 34 Erityispäälystäminen 35 Viherrakentaminen 351 Kasvualustan ja katteen tekeminen 352 Nurmikoiden ja niittyjen tekeminen 353 Luiskaverhoukset viheralueilla 354 Istutusten tekeminen 36 Aluevarustaminen 361 Aluevarusteiden perustaminen
<p>RunkoRYL 2010/Rakennusosat</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 Rakennusosat 11 Alueosat 115 Alueen rakenteet 1151 Pihavarastot 1152 Pihakatokset 1153 Aidat ja tukimuurit 1154 Alueen portaat, luiskat ja terassit 1155 Alueen pysäköintirakenteet 1156 Erityiset alueen rakenteet 12 Talo-osat 121 Perustukset 1211 Anturat 1212 Perusmuurit, peruspilarit ja peruspalkit 1213 Erityiset perustukset <p style="text-align: right;">jatkuu...</p>	<p>RunkoRYL 2010/Työosat</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 Purkaminen ja säilyttäminen 11 Rakennusten ja rakennusosien purkaminen 12 Haitallisten aineiden purkaminen 13 Rakennusten siirtäminen 4 Betonirakentaminen 41 Betonirunkorakentaminen 411 Muottityö 412 Raudoitus 413 Betonointi 42 Betonielementtirakentaminen 421 Betonielementtityö 45 Betonoinnin jälkityöt 451 Piikkaus ja paikkaus <p style="text-align: right;">jatkuu...</p>

RunkoRYL 2010/Rakennusosat

jatkoa

- 122 Alapohjat
- 1221 Alapohjalaatat
- 1222 Alapohjakanaalit
- 1223 Erityiset alapohjat

- 123 Runko
- 1231 Väestönsuojat
- 1232 Kantavat seinät
- 1233 Pilarit
- 1234 Palkit
- 1235 Välipohjat
- 1236 Yläpohjat
- 1237 Runkoportaat
- 1238 Erityiset runkorakenteet

- 124 Julkisivut
- 1241 Ulkoseinät
- 1242 Ikkunat
- 1243 Ulko-ovet
- 1244 Julkisivuvuorusteet
- 1245 Erityiset julkisivurakenteet

- 125 Ulkotasot
- 1251 Parvekkeet
- 1252 Katokset
- 1253 Erityiset ulkotasot

- 126 Vesikatot
- 1261 Vesikattorakenteet
- 1262 Räystäsrakenteet
- 1263 Vesikatteet
- 1264 Vesikattovarusteet
- 1265 Lasikattorakenteet
- 1266 Kattoikkunat ja -luukut
- 1267 Erityiset vesikattorakenteet

- 13 Tilaosat
- 135 Tilaelementit
- 1351 Tilaelementit

RunkoRYL 2010/Työnosat

jatkoa

- 5 Kivirakentaminen
- 51 Muuraaminen
- 511 Tiilimuuraus runkorakenteissa
- 513 Harkkomuuraus

- 52 Kiviverhous ja -päällystys
- 521 Luonnonkivi runkorakenteissa

- 53 Tiilikattaminen
- 531 Tiilikatteen ladonta

- 6 Metallirakentaminen
- 61 Metallirunkorakentaminen
- 611 Metallirunkotyö
- 62 Metallielementtirakentaminen
- 621 Metallielementtityö
- 63 Metallivalmisosarakentaminen
- 631 Metallikkuna ja -ovityö
- 64 Täydentävä metallirakentaminen
- 641 Täydentävä metallityö
- 65 Metallilevyrakentaminen
- 651 Ohut- ja muotolevytyöt runkorakenteissa
- 653 Kattovarustetyöt

- 7 Puu- ja levyrakentaminen
- 71 Puurunkorakentaminen
- 711 Puurunkotyö
- 712 Puujulkisivutyö
- 72 Puuelementtirakentaminen
- 721 Puuelementtityö
- 722 Hirsityö
- 73 Puuvalmisosarakentaminen
- 731 Ikkuna- ja ovityö
- 74 Levyrakentaminen
- 741 Levytyö runkorakenteissa

- 8 Lasirakentaminen
- 81 Lasittaminen
- 811 Julkisivulasitus
- 82 Erikoislasirakentaminen

- 9 Eristäminen
- 91 Lämmön- ja ääneneristys
- 911 Lämmöneristys
- 912 Ääneneristys
- 92 Vedeneristys
- 921 Ulkopuolinen vedeneristys
- 93 Palosuojaus
- 931 Palosuojaustyö
- 94 Saumaus
- 941 Julkisivusaumaus

- 10 Pintarakentaminen
- 101 Rappaus
- 1011 Rappaustyö
- 1012 Eristerappaustyö

SisäRYL 2010/Rakennusosat – alustava

- 13 Tilaosat
- 131 Tilan jako-osat
- 132 Tilapinnat
- 133 Tilavarusteet
- 134 Muut tilaosat
- 135 Tilaelementit

SisäRYL 2010/Työnosat – alustava

- 1 Purkaminen ja säilyttäminen
- 4 Betonirakentaminen
- 5 Kivirakentaminen
- 6 Metallirakentaminen
- 7 Puu- ja levyrakentaminen
- 8 Lasirakentaminen
- 9 Eristäminen
- 10 Pintarakentaminen
- 11 Varustaminen

2.1 Rakennusosaluvut

*RunkoRYL*in ensimmäinen osa käsittelee rakennusosia. Rakennusosalukujen otsikointi noudattaa *Talo 2000 -hankemikkeistön* rakennusosajakoa, ja ne ovat nimikkeistön mukaisessa järjestyksessä. Jaksot ovat *115 Alueen rakenteet, 121 Perustukset, 122 Alapohjat, 123 Runko, 124 Julkisivut, 125 Ulkotasot, 126 Vesikatot ja 135 Tilaelementit*.

Rakennusosaluvut on jäsennetty suunnittelijan näkökulmasta siten, että rakennusselostus voidaan kirjoittaa niiden mukaiseen järjestykseen. RYL:n rakennusosaluvut toimivat ohjeena rakennusselostuksen laadintaan.

Kunkin rakennusosaluvun lopussa on muutama rakennusosalalle tyypillinen rakennetyyppi, jossa annetaan suunnittelijalle muistilista niistä asioista, jotka suunnitelma-asiakirjoissa esitetään, ja niistä työnosaluvin kohdista, joihin rakennusselostuksessa voidaan viitata. Muistilistat eivät ole kuitenkaan kattavia. Esimerkiksi eri viranomaisilla on eri vaatimuksia suunnitelma-asiakirjoissa esitettävistä asioista. Muistilistoja suunnitelma-asiakirjoissa esitettävistä asioista on koottuna myös eri julkaisuissa.

2.2 Työnosaluvin

Työnosien vaatimukset esitetään *RunkoRYL*in toisessa osassa. Työnosaluvin otsikointi noudattaa *Talo 2000 -tuotantomikkeistöä* ja ne ovat nimikkeistön mukaisessa järjestyksessä.

Työnosaluvin on jäsennetty urakoitsijan kustannuslaskennan ja työnohjauksen näkökulmasta, jolloin niitä voidaan käyttää urakoitsijoiden laatu järjestelmissä.

Työnosaluvin alkavat sisällön määrittelyllä. Tämän jälkeen seuraa luvun varsinainen sisältö, jonka otsikot on numeroitu kiinteällä desimaalinumeroinnilla (XX=luvun numero) seuraavasti:

XX.1 Tuotteet

Kohdassa esitetään tuotteiden tuoteryhmän yleisiä valmistuksen laatuvaatimuksia sekä yksittäisten tuotenimikkeiden mitattarkkuuden, toimituksen, kuljetuksen ja varastoinnin laatuvaatimuksia. Kohdassa esitetään, kuinka ominaisuudet voidaan esittää.

XX.2 Lisätarvikkeet

Kohdassa esitetään *Tuotteet*-kohdassa mainittuja ominaisuuksia lisätarvikkeille, joita ovat mm. tekemisen yhteydessä tarvittavat asennustuotteet ja -tarvikkeet.

XX.3 Alusta

Kohdassa esitetään laatuvaatimukset, jotka edellytetään alustalta ja ympäröiviltä rakenteilta lähtökohdaksi työn aloittamiselle.

XX.4 Työn suoritus

Kohdassa esitetään tarvittaessa työn suorituksen laatuvaatimukset eri vaiheisiin jaettuna.

XX.5 Valmis suoritus

Kohdassa esitetään laatuvaatimukset tekemisen lopputuotteelle.

XX.6 Kelpoisuuden osoittaminen

Kohdassa esitetään, miten valmiin lopputuotteen laatuvaatimukset todetaan työsuorituksen aikana tarkastuksin ja kokein sekä luovutuksen yhteydessä.

XX.7 Korjaustyöt

Kohdassa esitetään olennaisimpia asioita, joita on otettava huomioon, kun ryhdytään korjaamaan jo olemassa olevaa rakennetta. Kohdassa ei käsitellä työsuorituksen aikana tulneiden laatuvaatimusten korjausta, joka tehdään yleisten laatuvaatimusten mukaan.

XX.8 Vaikutukset ympäristöön

Kohdassa käsitellään rakentamisen työaikaista vaikutusta ympäristöön. Kohdassa otetaan kantaa mm. meluun ja pölyyn sekä selvitetään rakentamisen aiheuttamaa jätehuoltoa.

Otsikoiden sanallinen muotoilu vaihtelee käsiteltävän rakennustyön mukaan.

*RunkoRYL*in työnosaluvin sisältävät hyvän rakennustavan vaatimuksia urakoitsijoille. Nämä vaatimukset on otsikoitu sanalla *Vaatimukset*. Tämän lisäksi annetaan pienemmällä kirjaimella vaatimuksen soveltamisohjeita, esimerkiksi luokkien käyttöalueita. Ne on otsikoitu sanalla *Ohje*. Vaatimus- ja ohjeteksteissä mainittujen viitejulkaisujen bibliografiset tiedot annetaan myös pienemmällä kirjaintyyppillä. Ne on otsikoitu sanalla *Viitteet*.

2.3 Laatuluokkien käyttö

*RunkoRYL*issä esitetään useita laatuluokkia. Luokitusta esitettävien taulukoiden yhteydessä on ohje taulukon käyttösuositukseksi. Jos suunnitelma-asiakirjoissa ei muuta esitetä, noudatetaan taulukon käyttösuositusta.

Laatuluokituksen perujako on seuraava:

Luokka 1: Rakennukset tai rakennusosat, joille asetetaan erityisen suuret ulkonäkövaatimukset.

Luokka 2: Asuin-, liike- ja toimistorakennusten tai vastaavien rakennusten rakennusosat. Luokkaa 2 käytetään yleisimmin.

Luokka 3: Sellaiset kellareiden, ullakoiden, autotallien, varastojen yms. tilojen rakennusosat, joiden ulkonäkö voi olla luokkaa 2 vaatimattomampi.

Eri rakennusosille voidaan samassakin rakennuksessa valita eri laatuluokka.

On huomattava, että eurokoodien mukaisissa luokituksissa luokitusnumerointi on päinvastainen, jolloin luokka 1 edustaa heikointa tasoa.

2.4 Kirjallisuusviitteet

RunkoRYLissä esitetään vaatimuksia ja ohjeita myös viittauksena muihin julkaisuihin. Julkaisuista noudatetaan aina uusinta voimassa olevaa versiota, ellei ao. kohdassa toisin erikseen mainita.

RunkoRYLin laadintavaiheen aikana valmistella olevien tai uudistustyön alla olevien viitteiden perään laitettu "valmisteilla 2010" tai "uusittavana 2010", jos muutostyö RYLin julkaisemisen aikana on pitkällä. Suurimman osan näiden viitteiden valmistumisajasta on oletettavasti vuosi 2011.

Kirjallisuusviitteet, mm. standardit, on koottu *Kirjallisuusluetteloon*. *RunkoRYLin* kirjallisuusviitteitä päivitetään ja ylläpidetään RT-ohjekorteilla.

2.5 Työturvallisuus

Rakennushankkeesta laaditaan työturvallisuussuunnitelma. Rakennuttajan työturvallisuusvelvoitteet on kuvattu ohjekortissa *RT 10-10982 Rakennuttajan työturvallisuusvelvoitteet rakennushankkeessa*. Ohjekorttiin on myös kirjattu lista työturvallisuutta koskevista säädöksistä.

2.6 Standardit

Teknisten vaatimusten tarvikkeita koskevissa kohdissa (tunnusnumero XX.1, jossa XX luvun numero) viitataan usein standardeihin. Standardeilla on useimmiten suomalainen tunnus (SFS = Suomen Standardisointiliitto) siitä riippumatta, onko niiden alkuperä suomalainen tai kansainvälinen. Joskus *RunkoRYLissä* viitataan myös ulkomaiseen kansalliseen standardiin, esimerkiksi saksalaiseen DIN-, brittiläiseen BS- tai ruotsalaiseen SS-standardiin.

Tavoitteena on, että useimmat tuotestandardit ovat yhteisiä Euroopan maille. Eurooppalaisia standardeja laatii CEN (Comité Européen de Normalisation). Kun standardi on hyväksytty CENissä, se vahvistetaan Suomessa joko alkukielisenä (englannin-, ranskan- ja saksankielisenä) tai vahvistetaan ja julkaistaan suomeksi käännettynä. Standardin alkupe- rä näkyy standardin tunnukselta: SFS-standardeiksi vahvistettujen eurooppalaisten standardien (EN = Norme Européenne) tunnuksessa on kirjaintunnus SFS-EN. SFS-EN standardin voimaansaattamisen jälkeen ennen kansallisten standardien kumoamista käytetään joko SFS-EN-standardeja tai suomalaisia SFS-standardeja.

Vielä vahvistamattomiin eurooppalaisiin standardeihin viitataan *RunkoRYLin* luvuissa tunnuksella prEN. Esistandardeihin, jotka ovat voimassa standardissa esitetyn ajan ja sen jälkeen joko vahvistetaan varsinaiseksi standardiksi tai kumotaan, viitataan tunnuksella TS (aikaisemmin ENV).

Julkisten hankintojen direktiivi määrää, että julkisiin hankintoihin liittyvissä tarjousasiakirjoissa (mm. rakennusseloituksissa) on ensisijaisesti viitattava eurooppalaiseen EN-standardiin. Yksityinen rakennuttaja voi vapaasti päättää, mistä tuotteista hänen rakennuskohteensa tehdään, kunhan säännösten vaatimustasoa noudatetaan.

3 Rakennustuotteiden CE-merkintä ja muut viranomaissäädöksissä viitattut tuotehyväksyntämenettelyt

3.1 Yleistä

Tuotehyväksyntämenettelyillä tarkoitetaan viranomaissäädöksissä viitattuja menettelyjä, joita ovat CE-merkintä, tyyppi- hyväksyntä, varmennettu käyttöseloste, rakennuspaikkakohtaiset näytteet ja niitä korvaava laadunvalvonta. Näillä menettelyillä varmennettu rakennustuote on hyväksyttävä, kun tuotteen ominaisuudet täyttävät käyttökohteelle asetetut vähimmäisvaatimukset.

3.2 CE-merkintä

3.2.1 CE-merkintäjärjestelmä

Rakennustuotteiden CE-merkintäjärjestelmän tavoitteena on poistaa toisistaan poikkeavien kansallisten tuotehyväksyntämenettelyjen muodostamat esteet rakennustuotteiden liikkuvuudelle. Sillä muodostetaan Euroopan talousalueen kattavat sisämarkkinat rakennustuotteille.

3.2.2 hEN-standardeihin perustuva CE-merkintä

Harmonisoiduksi tuotestandardiksi (hEN) kutsutaan sitä osaa eurooppalaisesta EN-standardista, joka voidaan johtaa suoraan rakennustuotedirektiivissä esitetystä kuudesta olenaisesta vaatimuksesta ja joka laaditaan EU:n ja EFTA:n mandaattien pohjalta.

Valmistaja voi kiinnittää tuotteeseen CE-merkinnän vain, kun tuote kuuluu harmonisoidun tuotestandardin soveltamisalan piiriin. Kunkin tuotestandardin liitteessä määritellään standardin harmonisoidut osat.

Standardin voimaantulopäivästä alkaa rinnakkaisjakso, jonka aikana tuotteen kelpoisuus voidaan osoittaa joko kansallisilla menettelyillä tai CE-merkinnällä. Tuotestandardien voimaantulopäivämäärät ja rinnakkaisjakson päättymispäivämäärät voi tarkistaa komission NANDO-tietokannasta.

CE-merkinnän tulee perustua voimassa olevaan standardiin.

3.2.3 Eurooppalaiseen tekniseen hyväksyntään (ETA) perustuva CE-merkintä

Jos tuotteella ei ole harmonisoitua standardia tai tuote poikkeaa olemassa olevasta harmonisoidusta standardista, voi valmistaja tai valmistajan edustaja hakea eurooppalaista teknistä hyväksyntää (ETA) valtuutetulta hyväksyntälaitokselta (approved body). Näitä laitoksia on nimetty jokaisesta EU- ja ETA-maasta yksi tai useampia. Suomessa ympäristöministeriö on valtuuttanut VTT:n toimimaan Eurooppalaisia teknisiä hyväksyntöjä myöntävänä hyväksyntälaitoksena.

Eurooppalaisten hyväksymislaitosten järjestön EOTA (European Organisation for Technical Approval) laatii tuoteriittäisiä eurooppalaisia teknisiä hyväksyntäohjeita (ETAG) tuotteille ja tuotejärjestelmille (kits), joiden perusteella EOTA:n jäsenlaitokset laativat eurooppalaisia teknisiä hyväksyntöjä (ETA). Jos eurooppalaista teknistä hyväksyntäohjettä ei ole, voidaan ETA-hyväksyntä laatia ns. konsensusmenettelyllä (CUAP), jossa tuotteelle laaditaan ensin tuotekohtainen hyväksyntäohje. ETA-hyväksynnän myöntämisen jälkeen valmistaja voi kiinnittää tuotteeseen CE-merkinnän, kun tarvittavat asiakirjat on laadittu. EOTA:n kotisivuilla on saatavilla ja tulostettavissa eurooppalaiset tekniset hyväksyntäohjeet (ETAG), luettelot myönnettyistä ETA-hyväksyntöistä sekä niistä tuotekohtaisista hyväksyntäohjeista (CUAP), joille on saatu laadintalupa.

3.2.4 CE-merkinnän sisältö ja liittyvät asiakirjat

Valmistaja tai sen valtuuttama edustaja kiinnittää CE-merkinnän itse tuotteeseen, tuotteen pakkaukseen tai tuotetta seuraaviin kaupallisiin asiakirjoihin. CE-merkinnän kiinnittämistä ja sisällöstä on annettu tarkemmat ohjeet kussakin harmonisoidussa standardissa tai teknisessä hyväksynnässä. Monelle tuotteelle on käytössä suppeampi (itse tuotteessa oleva) ja laajempi (tuotteen mukana kulkevilla kaupallisissa asiakirjoissa, esimerkiksi käyttöohjeessa) CE-merkintä.

Tuotteen CE-merkintään liittyy tuotteen ja kaupallisten asiakirjojen CE-merkintöjen lisäksi useita asiakirjoja, esimerkiksi vaatimustenmukaisuusvakuutus ja vaatimustenmukaisuustodistus.

3.2.5 CE-merkittyjen tuotteiden oikea käyttö Suomessa

Rakennustuotteen CE-merkintä kertoo tuotteen harmonisoidut ominaisuudet. Se ei ole osoitus tuotteen kohdekohtaisesta määräystenmukaisuudesta. Kantavissa rakenteissa CE-merkintä osoittaa rakennustuotteen olevan määräystenmukainen. Tuotteen käyttäjän tehtävänä on valita tarjotuista CE-merkityistä tuotteista se, joka parhaiten soveltuu aiottuun käyttökohteeseen. Valinta voidaan tehdä vain niiden tuotteiden joukosta, joiden CE-merkintätiedot osoittavat tuotteen täyttävän viranomaisen asettamat vähimmäisvaatimustasot.

Kun tuotteessa on asianmukainen CE-merkintä, jonka yhteydessä ilmoitettujen tietojen perusteella voidaan todeta tuotteen teknisten ominaisuuksien täyttävän sen käyttökohteen vaatimukset, tuote on rakentamismääräysten mukainen.

Viranomaisten on hyväksyttävä CE-merkinnällä varustetun tuotteen käyttäminen rakentamiseen, jos tuote soveltuu suunniteltuun tarkoitukseensa ja rakentamiselle asetettu vaatimustaso täyttyy. Jos on syytä epäillä, että CE-merkintä tai siihen liittyvät tuoteominaisuudet eivät ole asianmukaisia, siitä ilmoitetaan markkinavalvontaviranomaiselle (Turvateknikan keskus www.tukes.fi).

Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:n toimialayhteisöt laativat rakennustuotteiden harmonisoituja tuotestandardeja täydentäviä kansallisia soveltamisstandardeja (julkaistaan SFS 7000-sarjassa). Niissä esitetään suositus ominaisuuksista, jotka on ilmoitettava Suomessa ko. rakennustuotteen CE-merkinnässä käyttökohteittain sekä tarvittaessa näille ominaisuuksille asetetut vähimmäisvaatimustasot tai -luokat. Jos viranomaismääräyksissä viitataan ko. kansalliseen soveltamisstandardiin, tulee siitä velvoittava.

Tilaaaja voi esittää CE-merkinnän lisäksi rakennustuotteelle muita vaatimuksia hankinta-asiakirjoissa.

3.3 Tyypin hyväksyntä

Tyypin hyväksyntä on menettely, jolla varmennetaan, että tuote täyttää *Suomen rakentamismääräyskokoelman* vaatimukset siltä osin, kuin asiaa on selvitetty asetuksessa määrittelyllä tavalla tyypin hyväksynnän valmistelun yhteydessä. Tyypin hyväksyntä tuote varustetaan tyypin hyväksyntämerkillä ja muilla tyypin hyväksyntäpäätöksessä erikseen edellytetyillä merkinnöillä. Tyypin hyväksyntään liittyy aina ulkoinen kolmannen osapuolen tekemä laadunvalvonta. Tuotteen on yleensä oltava akkreditoidun testauslaitoksen testaama.

Ympäristöministeriö on tuoteryhmittäin asetusten valmistamisen myötä siirtänyt tyypin hyväksyntätoiminnan VTT:lle.

3.4 Varmennetut käyttöselosteet

Varmennettu käyttöseloste on tuotekohtainen ohje, joka laaditaan rakennustuotteille sekä kantavien rakenteiden valmistuksessa käytettäville menetelmille.

Käyttöseloste sisältää tarvittavat tiedot tuotteen ominaisuuksista, käyttötavoista ja soveltuvuudesta erilaisiin käyttötilanteisiin. Käyttöselosteeseen liittyy tarpeen mukaan selostepäätöksessä määritelty laadunvalvonta.

Käyttöselostetta hyödynnetään rakenteen suunnittelussa ja toteutuksessa. Käyttöseloste tulee säilyttää tuotteen käyttöpaikalla.

Tuotteen valmistaja voi hakea käyttöselostetta ympäristöministeriön hyväksymältä taholta. Hyväksytyjä tahoja ovat tällä hetkellä Suomen Betoniyhdistys ry, Teräsrakenneyhdistys ry ja Suomen Rakennusinsinöörien Liitto ry. Lisätietoja saa edellä mainituilta yhdistyksiltä.

3.5 Muut rakennustuotteiden hyväksyntämenettelyt

3.5.1 Rakennustuotteiden rakennuspaikkakohtaiset näytteet

Rakenteiden laatua voidaan valvoa myös näytteenotolla rakenteista, rakennusaineista ja tarvikkeista. Ympäristöministeriö voi antaa näytteenotosta ja tarvittavista kokeista tarkempia säännöksiä.

Kokeet ja näytteenoton tekee Ympäristöministeriön hyväksymä taho.

3.5.2 Rakennuspaikkakohtaiset kokeet korvaava tuotteiden laadunvalvonta

Rakennustuotteiden tai rakenteiden ja niiden suojauksen kelpoisuuden toteamiseksi tehtävät kokeet voidaan korvata valmistajan ylläpitämällä tehtaan sisäisellä laadunvalvonnalla, jonka toimivuuden varmentaa ympäristöministeriön hyväksymä taho.

Ympäristöministeriön hyväksymiä tahoja ovat Inspecta Sertifiointi Oy ja VTT Expert Services Oy. Tahot varmentavat kantaviin rakenteisiin käytettävien rakennusmateriaalien laadunvalvontaa koskien betoni-, teräs- ja puutuotteita sekä muurattuihin rakenteisiin käytettäviä tuotteita.

Varmentaminen edellyttää valmistajan sisäisen laadunvalvontajärjestelmän alkutarkastusta ja jatkuvaa valvontaa ja arviointia.

3.5.3 Rakennustuotteiden vapaaehtoiset sertifiointimenettelyt

Rakennuttaja voi edellyttää rakennustuotteilta muitakin kuin niitä koskevat pakolliset viranomaisvaatimukset täyttävät ominaisuudet. Tällöin voidaan edellyttää tuotteen sertifiointia.

Tuotesertifiointi perustuu yleensä siihen, että tuote on puolueettomasti testattu ja että sen laatua ja valmistusolosuhteita valvotaan jatkuvasti. Tuotesertifiointiin osoituksena tuote voidaan merkitä sertifiointimerkillä. Tuotetta koskevissa sertifiointiohjeissa määritellään tarkemmin ne vaatimukset, jotka ovat sertifiointiin perusteena. Yleensä ainakin osa vaatimuksista perustuu tuotestandardeihin.

Talonrakennusalalla käytettäviä vapaaehtoisia sertifiointimerkkejä ovat mm. seuraavat:

- FI-vaatimustenmukaisuusmerkki
- VTT-tuotesertifikaatti
- Rakennusmateriaalien päästöluokkamerkki.

Lisätietoja saa mm. ohjekorteista *RT 20-11007 Rakennustuotteiden CE-merkintä ja muut tuotehyväksyntämenettelyt* ja *RT 20-11008 Rakennustuotteiden vapaaehtoiset sertifiointimenettelyt*.